

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเชิงสำรวจแบบวิจัยคุณภาพ (Qualitative Research) มีวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัยเพื่อพรรณาถึงปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ภายในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ ว่าเทศบาลนครเชียงใหม่ และหน่วยงานของรัฐอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หน่วยงานที่ราชพัสดุ กรมศาสนา การรถไฟ อำเภอมืองเชียงใหม่ ทั้งนี้เพื่อศึกษาแนวทางและวิธีการการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่และชุมชน โดยรอบว่ามีความคิดเห็น ความต้องการ และข้อเสนอแนะต่อการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ในพื้นที่ ตลอดจนกลุ่มประชากรที่บุกรุกที่ดินสาธารณะประโยชน์ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ (ผู้บุกรุกในการศึกษานี้จะเป็นกลุ่มผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำ) ว่ามีความคิดเห็น ความต้องการ และความร่วมมือกับชุมชนและเทศบาลนครเชียงใหม่ หรือองค์กรของรัฐต่อการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์อย่างไร โดยการศึกษาวิจัยนี้ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบลึก (Indepth Interview) กับกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาเพื่อหาแนวทางและข้อเสนอแนะต่อการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ดังกล่าวต่อไป

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ประกอบไปด้วยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. ประชาชนที่อาศัยอยู่ในแขวงกาวิละ จำนวน 13 ชุมชน ประกอบด้วยประชากรประมาณ 6,406 คน โดยพิจารณาจากคุณลักษณะ คือ
 - 1.1 เป็นผู้อาศัยอยู่ในเขตกาวิละมาเป็นเวลานานมากกว่า 10-20 ปี ซึ่งถือเป็นคนเก่าแก่ของพื้นที่ที่ทำการศึกษา
 - 1.2 เป็นผู้อาศัยอยู่ในที่ดินสาธารณะประโยชน์ ซึ่งถือเป็นผู้บุกรุกที่ดินสาธารณะประโยชน์มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำ
2. กลุ่มตัวแทนของหน่วยงานภาครัฐ 9 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรี เทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาล ปลัดเทศบาล หัวหน้าแขวง ที่ราชพัสดุ หน่วยงานกรมศาสนา เจ้าหน้าที่ของเทศบาล

3. นักวิชาการ 5 คน ได้แก่ นักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม พัฒนาชุมชน ภูมิสถาปัตย์ และนิติศาสตร์

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ไม่สามารถใช้ประชากรในเขตที่ทำการศึกษาได้ทั้งหมด ผู้ศึกษาวิจัยจึงเลือกกลุ่มตัวอย่างจากบุคคลที่เป็นผู้นำในการให้ข้อมูล (Key Informant) เรื่องความคิดเห็น และแนวทางในการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ในชุมชนเมืองแขวงกาวิละ ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling Technique) จำนวน 42 คน ประกอบไปด้วยคณะบุคคลดังนี้

- ตัวแทนหน่วยงานของรัฐ 9 คน ได้แก่ นายกเทศมนตรีนครเชียงใหม่ เทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาล ปลัดเทศบาล หัวหน้าแขวง หน่วยงานราชพัสดุ หน่วยงานกรมศาสนา และเจ้าหน้าที่ของเทศบาลนครเชียงใหม่

- นักวิชาการ 5 คน โดยมีคุณสมบัติเป็นนักวิชาการด้านภูมิสถาปัตย์ สิ่งแวดล้อม พัฒนาชุมชน และนิติศาสตร์

- ประธานชุมชนที่เป็นตัวแทนของชุมชนจำนวน 13 คน

- ตัวแทนผู้บุกรุก หรือกลุ่มผู้บุกรุกที่ดินสาธารณะประโยชน์ จำนวน 15 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้างแน่นอน (Structural Interview) ซึ่งมีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์ที่ไม่มีการกำหนดคำตอบไว้แน่นอนตายตัว เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล คำถามที่ใช้และลำดับคำถามจึงเปลี่ยนแปลงยืดหยุ่นได้ ผู้สัมภาษณ์มีอิสระในการดัดแปลงคำถามให้เหมาะสมแต่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ และผู้ตอบมีอิสระในการตอบ

2. แบบบันทึกข้อมูลเพื่อป้องกันการลืม หรือเก็บรายละเอียดของข้อมูลไม่ครบคลุม โดยมีการจดบันทึกสองขั้นตอน คือ การจดบันทึกย่อ ขณะที่กำลังทำการสัมภาษณ์ และสังเกต ขั้นที่สองคือ การนำบันทึกย่อที่ได้เขียนไว้มาเรียบเรียงเป็นบันทึกที่มีข้อความขยายมากขึ้น (Expanded Note) ผู้วิจัยจะใช้อุปกรณ์ช่วยในการจดบันทึกข้อมูล คือ เทปบันทึกช่วยในการเก็บข้อมูลขณะทำการสัมภาษณ์ด้วย

3. ใช้ผู้ช่วยในการวิจัย (Research Assistance) ในการเก็บข้อมูล เนื่องจากผู้ศึกษาวิจัยมีตำแหน่งเป็นผู้แทนของชุมชนในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ (สท.) แขวงกาวิละ และงานวิจัยครั้งนี้เกี่ยวข้องกับตรงกับการจัดการที่ดินสาธารณะประโยชน์ในเขตเทศบาล ซึ่งเป็นปัญหาโดยตรงปัญหา

หนึ่งของเทศบาลนครเชียงใหม่ขณะนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด ทั้งจากหน่วยงานของรัฐ และประชาชนในชุมชน และในพื้นที่บุกรุกและไม่สร้างความหวาดระแวงแก่ชุมชนในพื้นที่บุกรุกว่า จะมาดำเนินการจับไล่ในภายหลัง ซึ่งการใช้ผู้ช่วยนักวิจัยติดตามผู้วิจัยออกพื้นที่ ในการสัมภาษณ์ จดบันทึกต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย ช่วยให้ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ให้สัมภาษณ์และผู้ถูกสัมภาษณ์ทั้งฝ่ายรัฐและชุมชนเป็นไปด้วยความร่วมมือที่ดี ได้ข้อมูลที่เป็นความจริงมากที่สุด

4. การสร้างแบบสัมภาษณ์

การสร้างแบบสัมภาษณ์ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้มีกรอบในการสร้างดังต่อไปนี้ คือ

- กำหนดกรอบการสัมภาษณ์ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย
- กำหนดประเด็นให้เป็นไปตามกรอบความคิดของการวิจัย และแนวคิดทฤษฎีที่

เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ทั้งนี้เพื่อเป็นพื้นฐานในการกำหนดการสัมภาษณ์ ซึ่งจะใช้ในการวิจัย

สร้างแบบสัมภาษณ์ภายใต้การศึกษาถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ โดยแบ่งแยกชุดคำถามในการสัมภาษณ์ ออกเป็น 4 หมวด ตามกลุ่มตัวอย่างที่ได้ตั้งไว้ คือ ชุดสัมภาษณ์ของเจ้าหน้าที่เทศบาลนครเชียงใหม่ เจ้าหน้าที่ราชพัสดุ เจ้าหน้าที่กรมศาสนา ชุดสัมภาษณ์ของตัวแทนชุมชน ทั้ง 13 ชุมชนในแขวงกาวิละ ชุดสัมภาษณ์ของผู้บุกรุกที่ดินสาธารณะประโยชน์ในส่วนของผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างต่ำ และชุดสัมภาษณ์ของนักวิชาการที่มีคุณสมบัติ คือ เป็นนักวิชาการด้านสิ่งแวดล้อม นักวิชาการด้านพัฒนาชุมชน นักวิชาการด้านภูมิสถาปัตย์ นักวิชาการด้านนิเวศศาสตร์

คำถามในการสัมภาษณ์ถูกนำมาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ครอบคลุมรายละเอียดข้อมูลมากที่สุด แต่ครั้งในการสัมภาษณ์โดยมีการเพิ่มเติม/ตัดทอน ข้อความบางอย่างหรือใช้คำถามที่ไม่ได้เกี่ยวข้องโดยตรง หรือไม่ได้เขียนบันทึกไว้ชัดเจน เป็นคำถามสัมภาษณ์นำก่อน หรือสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลก่อน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

แบบสัมภาษณ์แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ

ส่วนแรก เป็นแบบสัมภาษณ์ทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง เช่น อายุ การศึกษา อาชีพ ระยะเวลาที่เข้ามาอาศัยในชุมชนที่ทำการศึกษา ลักษณะการถือครองที่ดินในชุมชน การรับรู้เกี่ยวกับการพัฒนาที่ดินสาธารณะประโยชน์เพื่อชุมชน

ส่วนที่สอง เป็นแบบสัมภาษณ์เจาะลึกของกลุ่มตัวอย่าง ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ คือ

1. ประเด็นความคิดเห็น ความต้องการ และข้อเสนอแนะในการจัดการที่ดินสาธารณประโยชน์ของชุมชนในแขวงกาวิละ
2. ประเด็นความคิดเห็น และความต้องการในการร่วมมือจัดการที่ดินสาธารณประโยชน์ของกลุ่มผู้บุกรุกที่ดินสาธารณประโยชน์ในแขวงกาวิละ
3. ประเด็นการกำหนดนโยบาย มาตรการ วิธีการในการจัดการที่ดินสาธารณประโยชน์ของหน่วยงานภาครัฐ

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลของการวิจัยครั้งนี้ จะแบ่งเป็น 2 ขั้นตอน คือ การวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ของกลุ่มตัวอย่างทั้งสามกลุ่ม
2. ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารจะถูกนำมาตรวจสอบข้อมูลเพื่อหาความถูกต้อง โดยตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่มา ความสมบูรณ์ ความถูกต้อง และความชัดเจนในข้อมูลนั้น ๆ นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารนี้ไปวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์กลุ่ม
3. การศึกษาวิจัยครั้งนี้จะนำข้อมูลทั้ง 2 ขั้นตอนมาตรวจสอบความถูกต้อง รวมถึงการแปลข้อมูลทั้งหมด จากนั้นนำไปจัดระบบหมวดหมู่เพื่อนำไปวิเคราะห์ในข้อมูลทั้งหมดด้วยวิธีการแยกแยะ Matrix ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้กรอบแนวความคิด และทฤษฎีมาเป็นประเด็นหลักในการแปลผล เพื่อนำผลที่ได้มาสรุปผลถึงการจัดการที่ดินสาธารณประโยชน์ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ในรูปแบบต่าง ๆ